

HILVERSUMSE BOVENMEENT (155 ha) Broedvogelonderzoek 2018

Broedvogelinventarisatie Randgebieden van het Naardermeer 2018

Carel de Vink

Vogelwerkgroep Het Gooi e.o. Rapport nr. 274

M.m.v. SOVON BPM autoclustering Plot 50509 (Melkmeent)

In opdracht van Natuurmonumenten

INHOUD:

INLEIDING	blz. 3
WERKWIJZE	blz. 4
NATTE NATUUR	blz. 6
TOEKOMST	blz. 7
HET ONDERZOEK	blz. 7
PASSANTEN	blz. 9
ZOOGDIEREN e.a.	blz. 9
DISCUSSIE	blz. 10
BROEDRESULTATEN/PREDATIE	blz. 11
AANTALLEN	blz. 12
SOORTBESPREKINGEN	blz. 14
VERGELIJKING 'KEVERDIJK'	blz. 44
VERGELIJKING MET 2014 EN 'KEVERDIJK'	blz. 46
CONCLUSIES	blz. 49
AANBEVELINGEN	blz. 51
BRONVERMELDING	blz. 52
SUPPLEMENT	blz. 53

INLEIDING

Het 'historische' natuurgebied Het Naardermeer (door Natuurmonumenten verworven in 1906) kent een centraal gedeelte, gelegen binnen een ringdijk en doorsneden door de spoorlijn Amsterdam-Amersfoort. Daarbuiten ligt een belangrijke 'schil' van (deels voormalig) agrarisch land, dat tamelijk recent door Natuurmonumenten (NM) is verworven en in toenemende mate wordt omgezet in ruige natuur en zogenoemde 'natuurontwikkelingsgebieden'. Bij dat laatste wordt in dit geval door middel van vergraving en vernatting gestreefd naar moerasvorming. Dat speelt in dit buitengebied sinds kort voor de millenniumwisseling, waarbij de Hilversumse Bovenmeent als eerste op de schop ging. De 'Nieuwe Keverdijkse Polder Oost' volgde ongeveer 10 jaar later.

Op verzoek van Natuurmonumenten, bij monde van Luc Hoogenstein (ecoloog), heeft de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken in het voorjaar van 2018 deze twee gebieden in de zuidwestzone rond het Naardermeer onderzocht op de daar voorkomende broedvogels. Het meest zuidelijke gebied, bij Sovon bekend als 'Melkmeent', maar algemeen onder de noemer 'Hilversumse Bovenmeent', wordt begrensd door de Karnemelksloot aan de zuidzijde, door een aangrenzend, min of meer soortgelijk gebied aan de oostzijde, door de 's-Gravelandse Vaart aan de westzijde en door de 'Nieuwe Keverdijkse Polder' aan de noordkant. Van het 'echte', centrale Naardermeer is het gebied gescheiden door de ringdijk, de Meerkade. Zoals de gebruikelijke naam weergeeft, valt dit gedeelte onder de Gemeente Hilversum.

Het deel langs de Karnemelksloot ten oosten van ons telgebied (doorlopend tot aan het spoor) is niet meegenomen. Het Naardermeer binnen de ringdijk, inclusief het door bomen omzoomde deel van het Laarzenpad, viel eveneens buiten ons werkgebied. Door vernatting is de 'Bovenmeent' in ruim 20 jaar van boerenland met begrazingsweiden (koeien, schapen) en hooiland veranderd in ruigte, rietland en open water. Dat gebeurde in etappes. Aansluiting met het naburige moerasland van de Ankeveense Plassen is in 2013 gerealiseerd door de aanleg van een natuurpassage over en onder de N 236. Daarmee zijn de ontwikkelingen nog niet beëindigd. De laatste functionele boerderij in het gebied zal dit najaar vrijkomen en worden gesloopt. Onze telling dient als nulmeting, met oog op komende ingrepen. Natuurmonumenten verwacht binnenkort het droogste deel, een veld vol pitrus en een perceel grasland, te vernatten. Met het verdwijnen van de laatste boer, zal begrazing door melkvee ook worden beëindigd. In hoeverre de beweiding door schapen voortgang zal hebben, is ons niet bekend. Ook over de inzet van andere grazers in de toekomst, zijn wij niet op de hoogte. Voor het huidige onderzoek is dit ook niet zozeer van belang.

Het tweede, door ons onderzochte gebied is de Nieuwe Keverdijkse Polder (Oost), begrensd door dezelfde Vaart, de genoemde ringdijk en in het westen door de Keverdijk. Dit gebied valt onder de gemeente Weesp. Door de voorkeur van Weesp om te zijner tijd op te gaan in de gemeente Amsterdam, komt de hoofdstad wel erg dichtbij. Niet alleen door de spoorverbinding en de 300 m van de noordkant liggende A1, beide intensief gebruikt als verbindingssaders met Mokum. Aanleiding tot het verzoek van Natuurmonumenten om ook dit gebied te verkennen, vormen de plannen voor een natuurpassage onder de spoordijk. Dit gebied wordt verder aangeduid als 'Keverdijk' of 'Keverdijkse Polder'.

Een aantal vogelsoorten gelden als doelsoort voor de aanvraag van subsidies (SNL). Als gebied van Europees belang (Het Naardermeer ontving het Europees Diploma!) zijn de natuurwaarden voor een groot deel afleesbaar aan de ontwikkelingen onder de broedvogels. De door ons geïnventariseerde deelgebieden herbergen bovendien een flink aantal soorten van de Rode Lijst van Nederlandse Broedvogels.

Basiskaart van het gebied (SOVON), waarbij de meest recente waterpartijen hier nog staan ingevuld als agrarisch land, vergeleken met recente kaart van Google Maps.

WERKWIJZE

Uitgangspunt was de invoer van gegevens via tablets in het BMP-programma van Sovon (verder benoemd als 'Sovon'), waarbij door middel van autoclustering de ingevoerde losse waarnemingen werden herleid tot geldige territoria. Voor enkele soorten leidde dat tot, naar ons inzicht, te lage aantallen. Deels ook doordat we de vogels van de aangrenzende gebieden (Laarzenpad, broekbossen van het aangrenzende binnenste deel van het Naardermeer) niet of heel conservatief hebben meegenomen. Aan te nemen valt dat bijvoorbeeld winterkoningen uit de broekbossen een deel van het aangrenzende rietland of de ruigte aan de overkant van de sloot beschouwd hebben als deel van hun territorium en daar het voedsel voor hun jongen zochten. Mogelijk bevonden zich zelfs nesten van dergelijke 'randsoorten' in het rietland of in de ruigtes. De erven van de woningen zijn wel meegenomen, maar daar niet alle bewoners konden worden bezocht, zullen we territoria van bijvoorbeeld de boerenzwaluw hebben gemist.

Dat het vrijwel onmogelijk is om tot een 100 procent inventarisatie te komen, bleek wel uit het feit dat na de officiële peilingen er in de 'Keverdijkse Polder' alsnog bewijs geleverd werd voor een tweetal broedgevallen van de kerkuil. Toch menen we een goed beeld te kunnen leveren van wat er in genoemde terreinen als broedvogel, dan wel als mogelijk broedende soort, aanwezig was. Algemeen gesteld, was de waterstand voor steltlopers te hoog. Slikranden en onbegroeide eilandjes ontbraken. De meeste steltlopersoorten kwamen pas in de extreem droge periode na half juni de gebieden bezoeken. In de loop van augustus werd de waterstand opnieuw hoger, waardoor o.a. tureluurs en grutto's opnieuw hun heil elders zochten.

Er werd gewerkt in tweetallen; enkele malen door enkelingen of een drietal. Het merendeel van de bezoeken vond plaats rond zonsopkomst. Deze werden aangevuld met enkele rondes midden op de dag en in de late avond/vroege nacht. Door de omvang en terreingesteldheid vormden deze drie deelgebieden een flinke uitdaging. Gelukkig was het animo en de trouw onder de deelnemers groot. Uiteindelijk heeft een team van maar liefst 17 vogelaars de klus geklaard. Aanvullende gegevens werden verkregen van omwonenden, vogelaars die het gebied regelmatig bezoeken, via internet (waarneming.nl) en niet te vergeten medewerkers van Natuurmonumenten. Deze laatste hielpen ons met het uitzetten van bruikbare en (meestal) veilige routes. Om een grotere dekingsgraad te bereiken hebben we zelf de aangegeven routes nog lichtelijk uitgebreid, wat soms tot verrassingen leidde: een nat pak...

De verslaglegging geschiedt in twee afzonderlijke verslagen: De Hilversumse Bovenmeent (Rapport 274) apart van de Nieuwe Keverdijkse Polder (Rapport 275). In beide verslagen zullen we, voor zover dat mogelijk is, een vergelijking trekken met oudere gegevens. Ook zullen de globale gegevens onderling worden vergeleken.

Medewerking in de 'Bovenmeent' verleenden: Francis Bakker, Juun de Boer, Han Dijkers, Fred van Klaveren, Koos Koopmans, Arda van der Lee, Ellen de Moel, Jan Mooij, Sandra Nikkessen, Dirk Prop, Wouter Rohde, Soysal Selahattin, Piet Spoorenberg, Joke van Velsen, Carel de Vink, Hugo Weenen, Frits Wolfswinkel.

Hulde voor het trotseren van lastig begaanbare gedeelten, spinrag, knutten, de honden van de boer, plotseling opduikende, scheldende jagers (in aangrenzend land) enz., enz. En vooral in het begin: het inschatten van de juiste routes over onbegaanbaar ogend terrein. En later het 'waden' door hoge begroeiing, nat van de dauw. Namens Natuurmonumenten leverden Luc Hoogenstein en Kelly Meulenkamp advies, vergunningen en aanvullende informatie. Waarvoor dank.

Rest ons het uitspreken van de wens dat de totale randzone van Het Naardermeer voor vogels een oase van veiligheid en kansen zal blijven.

Het kleine gemaal bij de Natuurpassage

De Hilversumse Bovenmeent (155 ha)

Ontstaan van NATTE NATUUR

Tot ruim 20 jaar geleden was dit een agrarisch gebied met enkele boerderijen. Hooiland, rijk aan grutto's, begrazingsweiden met broedende Kievieten, veldleeuweriken en graspiepers. Purperreigers uit het Naardermeer en ooievaars uit het Vechtplassengebied volgden maaiwerkzaamheden om muizen en mollen te verschalken. Boven het hooiland zwierden zwarte sterns en zwaluwen om zich tegoed te doen aan eendagsvliegen. In de sloten zwommen wilde eenden en zomertalingen met hun jongen en 'maaiden' lepelaars door het water, op zoek naar 'stekeltjes' en ander lekkers. Waar riet de kans kreeg, zongen rietzanger, rietgors en kleine karekiet. In de herfst verschenen paapjes en tapuiten op doortrek. Met wat geluk trof je in de winter een roerdomp en een handvol grauwe of kolganzen.

Door ingrijpende veranderingen ontstond 'nieuwe natuur': met graafmachines werd ongeveer een vijfde deel afgegraven. Zo ontstonden twee natte gedeeltes. Het ene vooral ondiep, het andere wat dieper. Daardoor ontstond een terreintype dat vooral voor 'nathalzen' aantrekkelijk was. Dat leidde tot soorten als waterral, porseleinhoen en een pionier als de kleine plevier. In de trektijd foerageerden er grote aantallen grutto's, tureluurs en kemphanen. In de oeverbegroeiing verbleven watersnippen op doortrek. En met het verruigen van het landschap kwamen kleine zangers van het riet tot broeden. Die laatste groep doet het nog steeds uitstekend. Dan hebben we het over soorten als blauwborst, sprinkhaanzanger en rietgors, kleine karekiet, snor, rietzanger en bosrietzanger. En in toenemende mate de roodborsttapuit. Met de landelijke explosie sinds de jaren '90 van grauwe en nijlganzen vestigden ook deze soorten zich al spoedig. Inmiddels is het oppervlak open water ruim verdubbeld. Dat gebeurde in aansluiting met de werkzaamheden voor de aanleg van de natuurpassage. Maar terwijl de aantallen van fuut, wilde eend en grauwe gans floreren, zien we steltloperaantallen teruglopen. Zoals uit ons verslag blijkt, zeker in vergelijking tot een onderzoek van enkele jaren terug, weten Kievit, tureluur en kleine plevier zich niet te handhaven op het oorspronkelijke peil.

Het gebied wordt gekenmerkt door een afwisseling van droge en halfdroge gebieden met veel gras (deels met beweiding of in gebruik als hooiland), pitrus en bloemrijke kruiden, met name diverse soorten distel.

In toenemende mate worden deze gebieden ook het domein van braam en wat geïsoleerde struiken. De vochtiger delen zijn bovendien rijk aan riet. Verder kent het gebied ongeveer 45 % open water met rietrijke oeverzones. Het terrein is tamelijk goed te overzien vanaf de Melkmeent, een geasfalteerd fietspad, dat overigens door bestemmingsverkeer gebruikt mag worden. Deze veelgebruikte fietsroute maakt ook deel uit van het populaire 'Rondje Naardermeer', een wandeling vanaf Station Bussum Zuid of Stadzicht. Ook bikers, wielrenners, skaters en andere sportievelingen weten deze route te waarderen, terwijl de boer er met zijn trekker regelmatig hinder ondervindt van vogelaars met hun telescopen. Vanaf deze weg steekt het Laarzenpad het gebied in, richting de rand van het Naardermeer. Halverwege dit voor honden en fietsers gesloten pad bevindt zich het 'vogelaarsbankje'. Een favoriete observatieplek voor een handvol trouwe vogel-enthousiasten. De Meerstraat, langs de Karnemelksloot, biedt voornamelijk zicht op grasland en ruigte (pitrus).

De te slopen boerderij; deze bood nu nog broedgelegenheid aan soorten als huismus, boeren- en huiszwaluw

TOEKOMST

Met het geplande vertrek van de laatste agrariër zal het natuurlijke karakter van het gebied toenemen. Daarbij aangetekend, dat voor soorten als huismus, merel, vink, houtduif, huis- en boerenzwaluw en waarschijnlijk ook spreeuw en grauwe vliegenvanger broedgelegenheid verloren zal gaan. Een deel zal zich mogelijk verplaatsen naar de woningen aan het Kreugerlaantje, dat grenst aan de 'Keverdijkse Polder'. De huiszwaluwen van het kleine gemaaltje bij de natuurpassage blijven hun kleine kolonie hopelijk trouw. Vraag is wat er in de toekomst aan begrazing zal plaatsvinden. Blijven de schapen op de dijk langs de vaart en in de weide langs de ringdijk en Meerstraat gehandhaafd? Komen er ook in dit gebied galloways? Het effect van de 'nieuwe natuur' voor broedvogels blijft door toenemende begroeiing geleidelijk veranderen, tenzij door herhaald actief ingrijpen het landschap voor pionierssoorten aantrekkelijk blijft. Voor de stille wens van medewerkers van Natuurmonumenten, om het gebied aantrekkelijk te maken voor de grote karekiet, zou het ingrijpend moeten worden aangepakt. De grote karekiet (en bijvoorbeeld ook het woudaapje) vragen om ruime aanvliegmogelijkheden over water en broedgelegenheid in overjarig staand waterriet. Beide ontbreken nu. De open watergedeeltes hebben nauwelijks rietranden, laat staan rietkragen die rondom door water omgeven worden. Riet groeit vooral langs kleinere, ondiepe waterpartijen en op halfdroog land. Een interessante optie zou zijn om een klein deel van het vrijkomende terrein van de boerderij in te zaaien als bloemrijke weide of zelfs winterakker, waar zaadetende vogels en muizen hun maag kunnen vullen. Dit zou ook in het voordeel werken van torenvalk, buizerd, diverse soorten uilen, kiekendieven en marterachtigen.

HET ONDERZOEK

Zoals hierboven geschetst, is gewerkt met de autoclusteringsmethode van de BMP (Broedvogelmonitoring), ontwikkeld door Sovon. Het gebied werd zoveel mogelijk in tweetallen gemonitord. Daarbij was dan altijd minstens één ervaren teller aanwezig. In het geval iemand door omstandigheden zonder metgezel telde, betrof dit ook een goed ingewerkte vogelteller. De tellingen vonden plaats vanaf de dijk langs de 's-Gravelandse Vaart, vanaf het centrale fietspad, met insteekroutes naar beide hoogspanningsmasten, via het Laarzenpad en met een extra route langs de bosrand van het Naardermeer, terwijl ook de Meerstraat langs de Karnemelksloot werd gevolgd. Bij het eerste bezoek werd ook een route door het zuidoostelijke deel (pitrusveld) gekozen, maar

daarvan werd later in het seizoen afgezien. Dit gaf teveel onrust, zowel onder de vogels als onder de reeën. Overigens werkte ook de route over de dijk langs de vaart enigermate verontrustend.

Dankzij de gevolgde methode was het gebied vrijwel dekkend te verkennen. Door de tijdstippen te variëren konden vogels met een verschillend gedragspatroon redelijk tot goed worden gevolgd. Het lastigst waren soorten van de schemering en nacht. Bij de ralachtigen en onduidelijk aanwezige soorten komen we daar op terug. Om deze lastige vogelsoorten in te schatten, zijn naast de clusteringgegevens van onze inventarisaties enkele betrouwbare meldingen op waarneming.nl gebruikt.

Een nadere uitleg bij het vaststellen van aantallen eenden en ganzen is gewenst. Anders dan in voorgaande onderzoeken, hebben we grotere aantallen genegeerd. Zo konden van slob-, wilde en krakeend, van grauwe gans en wintertaling grote concentraties present zijn. Bij wilde, krak- en slobbeend soms wel 50 tot ruim 100. Wij hebben ons, volgens de richtlijn van Dirk Prop (coördinator van alle inventarisaties bij de VWG) gehouden aan de stelregel: alleen een paartje of 2 'wervende' mannen met 1 vrouwtje, eventueel een waakzaam mannetje, en verder natuurlijk vrouwtjes met (zeer) kleine pullen invoeren. Van enkele soorten werd broeden pas in de loop van juli bevestigd, doordat er jongen werden waargenomen. Naast krak- en kuifeend ging dat om de kluut. Voor deze vogels bleken na het beëindigen van de tellingen aanvullende bezoeken zinvol. Overigens is het ontbreken van zichtbare broedresultaten in een gebied met veel predatoren geen indicatie voor al dan niet broeden. Niet elk door Sovon erkend territorium zal tot een werkelijke broedpoging geleid hebben. Een langdurig aanwezige solitaire vogel wordt ook als territorium-houdend aangemerkt. Dat heeft wel zijn grenzen: een man pijlstaart, die in maart en april en tegen het eind van het seizoen werd gemeld, leverde toch geen geldig territorium op.

De 'Bovenmeent' is populair bij een groot aantal regionale vogelaars. Voor een heel klein deel verschaften hun mededelingen bruikbare aanvullende gegevens. Grappig was het om een excursiegroep uit Almere te ontmoeten die, aangekomen na onze inventarisatie, enigszins teleurgesteld rondkeek. Zij troffen nog geen tiende deel van de soorten die wij hadden kunnen vaststellen. Dat bewijst dat terreinkennis (en toegang tot lastige gedeeltes) zijn vruchten afwerpt.

De reguliere tellingen:

31 maart zon-op.

14 april zon-op

27/28 april zon-op (het gebied werd hierbij in 2 delen gesplitst: zuidwest en noordoost)

12 mei zon-op

24 mei zon-op

7 juni vroeg

23 juni late ochtend

7 juli nacht

Extra ingelaste late telling (tot zon-onder): 21 april

Aanvullende bezoeken: tussentijds vanaf het fietspad; ook na de laatste telronde.

Routeschets, waarbij het startpunt aan de zuidkant iets meer naar NO hoort te worden aangegeven (Erfgooiersbrug/Melkmeent)

PASSANTEN

Naast de hierna te noemen aanwezige broedvogels, waren er soorten die zich met enige regelmaat lieten zien. Het gebied is populair bij foeragerende lepelaars, de blauwe reiger, grote zilverreiger, buizerd en gierzwaluw. Na het broedseizoen ook bij grutto, witgat, oeverloper en dergelijke. Ooievaars werden wel vliegend, niet foeragerend gezien. De aalscholers uit de nabije kolonie visten in beperkte mate in de open plassen en zaten veelvuldig in de hoogspanningsmasten. Die vormden ook regelmatig de uitvalsbasis van een slechtvalk. De purperreiger (met 65 paar in het Naardermeer present, meded. NM) kwam in nog geringer aantal het terrein benutten. Een kortstondige gast was de krekeltzanger die gedurende drie dagen werd gehoord. De bruine kiekendief kwam regelmatig jagen, zowel man als vrouw. Hun aanwezigheid leidde tot speculaties over een nestplaats op twee verschillende plekken, maar uiteindelijk kreeg geen van beide locaties een overtuigend karakter als zodanig. Visdief, kleine mantelmeeuw en af en toe zwarte stern wisten het gebied te vinden om er hun voedsel te vergaren. Visarend, buizerd en havik zorgden regelmatig voor paniek. De boomvalk, die in voorgaande jaren onregelmatig tot broeden kwam op een van de hoogspanningsmasten, liet zich dit jaar hooguit in de vroege avonden bewonderen. In april passeerde een zwarte wouw, terwijl ook de zeearend diverse malen gemeld werd. Op een mogelijk territorium van de roerdomp en de velduil komen we hieronder nog terug. Er werd buiten onze inventarisatiegroep uitvoerig gespeculeerd over de mogelijkheid van broedende kwartels. Al een aantal jaren wordt deze soort in mei aangetroffen in de velden nabij de Karnemelksloot. Dit jaar was deze soort uitzonderlijk laat present: op 19 en 20 juni werden minimaal 1, maximaal 3 kwartels gehoord (en soms ook gezien). Daarna ontbrak ieder spoor. Onze telronde van 23 juni kwam voor deze soort net te laat...

Met name voor diverse soorten eenden en steltlopers is het gebied door zijn natte delen interessant kort voor en pal na het broedseizoen. In het verleden werden dan ook zeldzaamheden als steltkluut, poelruiter, grote geelpootruiter en van de zangertjes de waterrietzanger gemeld. Naast de te vermelden broedvogels en voormalige broedvogels geven ook deze passanten aan dat 'nieuwe natuurontwikkeling' voor vogels een dankbare leefomgeving kan scheppen.

ZOOGDIEREN en ander LEVEN

Naast vogels werden ook hazen, reeën en dergelijke geregistreerd. Beide soorten lieten zich met grote regelmaat zien, maar nooit in grote aantallen. De ringslang werd door ons niet gezien, maar is

wel bekend als bewoner van het gebied. Sporen verrieden de aanwezigheid van vossen. Molshopen maakten de aanwezigheid van mollen zichtbaar. Van muizen en kleine marterachtigen hebben we geen spoor gevonden. De geringe (broed)activiteit van buizerd en torenvalk doen vermoeden dat de muizenstand dit jaar extreem laag was. Een rattenvanger wist te vertellen dat er dit jaar nog geen enkele muskrat was aangetroffen. Tot zijn verbazing had hij ook nog geen enkele wezel of hermelijn gezien. Groene kikker, heikikker en veenmol maakten hun aanwezigheid luidkeels kenbaar. Zoals hierboven al vermeld, waren knutten (maar ook steekmug en daas) dol op ons, terwijl enkele vlindersoorten (atalanta, groot en klein koolwitje, citroen- en distelvlinder, icarusblauwtje, bruin zanddoogje, en wat dikkopjes) de bloemen met hun bezoek vereerden. Diverse soorten libellen vlogen rond. Vleermuis en konijn ontbraken.

DISCUSSIE

Een broedvogelinventarisatie is een steekproef. Door gebruik te maken van beproefde methoden (BMP-autoclustering, tweewekelijks herhaalde bezoeken, variatie in tijdstip en volgorde van gebruikte routes) en het benutten van expertise van ervaren tellers, wordt gestreefd naar een optimale indruk van de aanwezige broedvogels en hun aantallen. Maar er spelen altijd onvoorziene factoren een rol. De weersomstandigheden waren over het algemeen redelijk. Wegwerkzaamheden aan de provinciale weg werkten verstrend, zowel op de vogels als op onze mogelijkheden om hen door geluid op te sporen. Dat speelde tot half mei, wat vooral hinderlijk was bij de late (geluidsafhankelijke!) tellingen. Er zijn meer factoren die van invloed zijn. Vogels die net aankomen, laten zich volop gelden. Zodra er gebroed wordt, vallen ze stil. Dat is het geval bij soorten als bosrietzanger, rietzanger, kleine karekiet en blauwborst. Vervolgwaarnemingen, die bevestigend zouden moeten werken, blijven dan uit. Zo zijn er sterke aanwijzingen dat kleine karekieten, rietzangers en bosrietzangers het volgende patroon volgen: de eerste vogels, meestal ervaren mannetjes (3^e en 4^e kj), beginnen volop te zingen na aankomst, tot kort erna de vrouwtjes arriveren. Zij bezetten de beste territoria. Zodra deze met broeden beginnen, verstomt de zang vrijwel. Twee tot drie weken later arriverende (meest relatief jonge) vogels zingen eveneens volop, om deels genoeg te nemen met de rest-territoria of in meerderheid verder te trekken om hun kansen elders te beproeven. Vooral de eerste zangers laten zich in de nestperiode nauwelijks meer horen. Dit maakt het criterium van herhaalde zang om een broedpaar vast te stellen twijfelachtig. De eerste reeks zangers zou het minimale aantal territoria het dichtst benaderen (meded. J. v.d. Winden, bevestigd voor wat de kleine karekiet aangaat door R. Schippers, Ringstation Gooimeerkust). Mogelijk is dit op meer soorten van toepassing. Ook een vogel die geen concurrentie te duchten heeft, zal niet erg nadrukkelijk aanwezig zijn. Was dat mogelijk het geval bij het porseleinhoen en roerdomp, die respectievelijk slechts eenmaal, en tweemaal met een enkele 'hoemp' te horen waren? Wanneer dan ook zichtwaarnemingen uitblijven, worden dergelijke vogels onderteld: via autoclustering tellen ze met een eenmalige invoer in sommige gevallen niet mee.

De voorgaande inventarisaties hanteerden, zoals hierboven aangegeven, voor ganzen en eenden, naar ons idee te ruime criteria. De aanwezigheid van bijvoorbeeld grote groepen slobenden en krakeenden staat volgens ons niet evenredig aan het aantal territoria. Overigens bleek ook het gevaar van te voorzichtig interpreteren. In het veld zou iedere vogel moeten worden meegeteld. Voor ganzen en eenden is een uitzondering onvermijdelijk. Maar er werd eenmaal achteraf melding gemaakt van een waargenomen kleine plevier, 'die wel niet zal broeden', en die dus niet was ingevoerd. Iets dergelijks gebeurde met alarmerende kluten, waarvan de roep dus helaas geen porseleinhoen betrof... Beide vergissingen konden worden hersteld. Objectief tellen blijft evenwel lastig: het interpreteren moet worden overgelaten aan de computer. Maar bovenstaande afwegingen geven aan dat deze niet altijd tot reële interpretaties leidt. Zo bestaat er ook discussie

over fusie-afstanden (in zeer geschikt biotoop blijken vogels vaak op een kluitje te broeden, zonder zich aan de 'papiergrenzen' te houden) en de grensdata: tot wanneer er sprake is van doortrek, en vanaf wanneer zangers tot de broedvogels behoren. Naast de gevolgen van klimaatsverandering (met steeds vroegere aankomsten), spelen ook individuele verschillen tussen vogels een rol.

Het steekproefeffect zorgt ervoor, dat ook de rol van het weer groot is. Het droge, warme voorjaar, gecombineerd met een aanvankelijk (te) hoge waterstand, leidde tot lage aantallen broedende steltlopers. Dat kan volgend jaar zomaar anders zijn. De invloed van een korte, felle winter rond 1 maart heeft invloed gehad op vogels die gevoelig zijn voor een dergelijke periode. Muizentekort of muizenplaag, ook zo'n ongrijpbare factor, die het lastig maakt om aan een eenmalige inventarisatie conclusies te verbinden, wanneer het gaat om beheer en inrichting van het landschap.

Daarmee willen het belang van onze bevindingen niet marginaliseren. Maar, evenzeer als dat voor oudere rapporten geldt, is enige nuancering op zijn plaats. Vergelijking van de deelgebieden onderling, gecombineerd met een vergelijking met voorgaande rapportage, kan voldoende indicatie geven van kansen en uitdagingen om door goed beheer deze kostbare randgebieden van het unieke Naardermeer hun vogelrijkdom te laten behouden.

BROEDRESULTATEN en predatie

Het is niet vreemd dat in een relatief groot gebied met veel uitwijkmogelijkheden in de directe omgeving weinig valt vast te stellen over het broedsucces van de aanwezige vogels. Eigenlijk zijn alleen de jonge ganzen en eenden, meerkoeten en futen met enige regelmaat te zien geweest. Verder incidenteel die van kluut en kleine plevier. Van de kleine zangers als blauwborst en rietgors ook nog wel, maar van bijvoorbeeld de bosrietzanger zagen we geen jongen. Op waarneming.nl staat één melding van een jonge koekoek op 12 augustus. Behalve bij de ganzen was de waarneembaarheid vaak tijdelijk. Zo zagen we wel jonge bergeendjes in het donsstadium. Maar als half-volgroeide vogel hebben we ze niet teruggezien. Ook niet na afloop van het broedseizoen als volgroeide eenden. Dat laatste zagen we wel bij meerkoet, fuut, kuif-, krak- en wilde eend.

De gedachte dringt zich op dat er toch wel heel veel jongen vogels sneuvelen in dit door tal van predatoren bezochte natuurgebied. Vos, bruine rat en naast plaatselijk of in de directe omgeving broedende predatoren als bruine kiekendief, toren- en boomvalk, havik en kerkuil, was ook de slechtvalk veelvuldig jagend aanwezig. Zo zagen we de tomen jong spul van de kuifeend gestaag slinken: van bijvoorbeeld 8 naar uiteindelijk 4. Dergelijke verschijnselen waren ook waarneembaar bij meerkoet en fuut. Wonderlijk genoeg zagen we, in tegenstelling tot voorgaande jaren, geen jonge vogels van de knobbelzwaan! Van de kleine zangertjes en verborgen opererende soorten als waterral viel het al helemaal niet mee om een indruk te krijgen van het nestsucces. Groepjes roodborsttapuiten vertonen flinke zwerfneigingen, zodat de vraag ontstaat of families uit 'eigen' gebied afkomstig waren of van elders. Zoals al eerder aangegeven, lieten de torenvalken het erbij zitten: we zagen dan ook geen jonge vogels. Overigens ook niet van de boomvalk, die gezien aanwezigheid (vooral aan het begin van de zomer) toch wel ergens in de buurt gebroed kan hebben.

In meerderheid lijken vogels met hun jongen uit te wijken naar het centrale deel van het Naardermeer. Mogelijk ook naar de Ankeveense Plassen, beide met meer water en rust. Dat geldt voor een grote soort als de bruine kiekendief, evenzeer als voor kleintjes, zoals bijvoorbeeld de rietgors. Het blijft ook lastig om late zomerwaarnemingen te interpreteren. In de 'Bovenmeent' werd rond half augustus een paar geoorde futen met een volgroeid jong gezien. Het zou daar geboren kunnen zijn, maar kan evengoed van elders gekomen zijn...

Overzicht van AANTALLEN vastgestelde TERRITORIA:

Grote Canadese gans	1	Kleine plevier	1
Brandgans	7	Tureluur	1
Grauwe gans	46	Houtduif	2
Knobbelzwaan	6	Koekoek	2
Nijlgans	4	Velduil	1
Bergeend	8	Zwarte kraai	3
Zomertaling	3	Pimpelmees	3
Slobeend	6	Koolmees	3
Krakeend	18	Oeverzwaluw	4
Wilde eend	56	Boerenzwaluw	26
Soepeend	1	Huiszwaluw	13
Wintertaling	1	Fitis	10
Kuifeend	5	Tjiftjaf	4
Brilduiker	1	Rietzanger	87
Fuut	5	Kleine karekiet	37
Geoorde fuut	1	Bosrietzanger	10
Roerdomp	2	Sprinkhaanzanger	17
Waterral	7	Snor	10
Porseleinhoen	1	Zwartkop	5
Waterhoen	3	Tuinfluitier	8
Meerkoet	41	Grasmus	6
Kluut	4	Winterkoning	4
Kievit	2	Merel	7

Zanglijster	1
Grote lijster	1
Grauwe vliegenvanger	1
Roodborst	1
Blauwborst	16
Roodborsttapuit	13
Huismus	10
Witte kwikstaart	5
Graspieper	4
Vink	2
Groenling	1
Kneu	1
Putter	9
Rietgors	38

Vermeldenswaard waren waarnemingen van een vleugellamme kolgans gedurende het hele broedseizoen, de voortdurende aanwezigheid van kleine mantelmeeuwen als predator (al ging hun voorkeur merkbaar uit naar de Amerikaanse rode rivierkreeft), de aanvankelijk geregeld aanwezige man pijlstaart (na nog een gepaard stel in begin april) en veelvuldig aanwezige torenvalken (vorig jaar broedend bij de boerderij aan de NW-kant, op een hoogspanningsmast; dat nest werd nu bewoond door zwarte kraaien). Tot in april was een klapekster aanwezig. In mei en juni werd vanuit het moerasbos van het Naardermeer de wiewaal enkele malen gehoord. Daar bevonden zich ook zingende matkoppen, kool- en pimpelmezen, boomkruipers, gekraagde roodstaarten en gaaien, die vanuit het bos de 'Bovenmeent' bezochten. Andere incidentele waarnemingen staan al eerder vermeld als passanten.

Een ongewone bezoeker was de krekeltzanger die we op 9 juni zingend aantroffen. De waarneming werd in kleine kring gedeeld. Een tiental regionale vogelaars konden hem met enig geduld horen; hij bleef onzichtbaar. Na 10 juni werd hij niet meer aangetroffen. Later bleek hij ook door een vogelaar op 8 juni te zijn herkend. Drie dagen aanwezigheid is te kort om een geldig territorium op te leveren. Deze soort is in Het Gooi een grote zeldzaamheid. In het noorden van het land was er sprake in dezelfde periode van een (mogelijk op twee achtereenvolgende plaatsen) langere tijd zingende krekeltzanger. Maar ook die verdween na enkele weken.

Verderop geven we een overzicht van de hierboven vermelde aantallen in een tabel met telresultaten uit vergelijkbare onderzoeken.

De SOORTEN:

1. Grote Canadese gans (1 paar)

Er waren vooral in de eerste weken waarnemingen van gepaarde exemplaren van deze soort. Later voornamelijk solitaire. Jonge vogels werden niet gemeld.

2. Brandgans (7 paar)

Van de duidelijk aanwezige 7 paartjes bleven er uiteindelijk 5 over, die elk jongen grootbrachten. De resultaten varieerden van 1 tot 3 pullen. In totaal 10 jonge vogels raakten volgroeid. Er zwierf een onduidelijke hybride x brandgans (tamme gans?) in de groep rond, gepaard met een brandgans. Van dit mengpaar werden geen jongen signaleerd.

3. Grauwe gans (46 paar)

Lang niet alle broedparen slaagden erin jongen groot te brengen. Door toevloed uit andere gebieden vallen de resultaten slechts globaal te schatten. Het aantal getelde donsjongen bedroeg ongeveer 40. Opvallend is dat deze veel eerder gezien werden dan de jongen van andere ganzensoorten. Zoals eerder aangegeven hebben we alleen de gepaarde exemplaren en waakzame mannetjes geteld. De meeste nesten waren voor ons onvindbaar. Dat zal ook gelden voor NM, al wordt er wel gestreefd naar beheersing van de reproductie. Na het uitkomen van de eieren drommen de pullen al gauw samen, onder begeleiding van enkele volwassen exemplaren. Er is geen sprake van een sterke familieband. De bijgaande kaart geeft een indruk van de verspreiding binnen het gebied.

4. Knobbelzwaan (6 paar)

Hoewel er meerdere nesten te zien waren, lag het broedsucces bijzonder laag: donsjongen werden wel, volgroeide jongen werden niet gezien.

5. Nijlgans (4 paar)

Slechts een van de aanwezige paartjes slaagde erin jongen tot volgroeiing te brengen.

6. Bergeend (8)

Na meerdere paren met pullen te hebben kunnen registreren, bleven waarnemingen van volgroeide jonge vogels uit. Is de predatiedruk voor deze soort te hoog? Of hebben ze hun jongen meegenomen naar veiliger oorden (het centrale Naardermeergebied of de Ankeveense Plassen)? Dezelfde vraag speelde in de 'Nieuwe Keverdijkse Polder'.

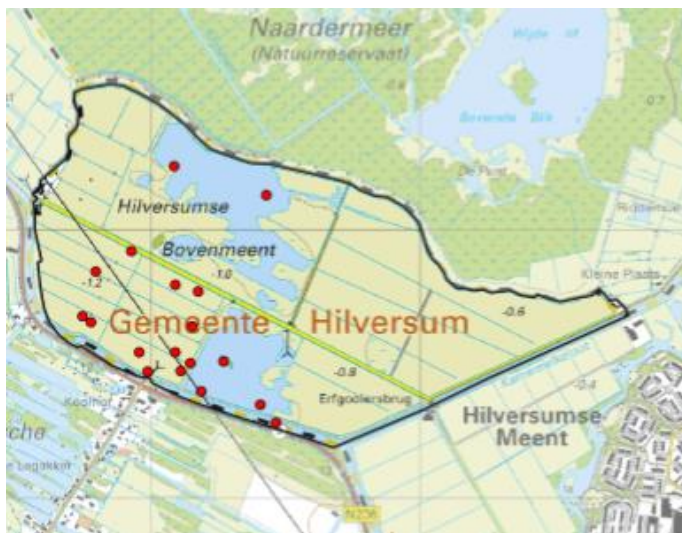
7. Zomertaling (3) RODE LIJST: kwetsbaar

Ook van deze soort werden aanvankelijk meerdere exemplaren gezien, meest groepen mannetjes. Uiteindelijk waren er aanwijzingen van 3 broedpaartjes, maar jongen werden niet gezien.

8. Slobeend (6) RODE LIJST: bedreigd

Een lastige soort om vast te stellen, doordat zowel in het vroege voorjaar als aan het eind van het broedseizoen er flinke groepen aanwezig waren. De geldige territoria zijn gebaseerd op paartjes en langdurig in hun eentje aanwezige woerden. Die wekten door waakzaam gedrag de indruk dat er in de buurt een vrouwtje op het nest zat. Ook van deze soort zagen we geen jongen.

9. Krakeend (18)

Voor deze soort geldt eveneens, dat de grote aantallen en de daaruit ontstane (mogelijke) paartjes een uitdaging voor de inventarisatie vormden. Meer dan bij andere soorten eenden, behoudens de wilde eend, zagen we mannetjes die met twee of drie tegelijk een vrouwtje probeerden te werven. In een later stadium was er ook sprake van waakzaam aanwezige mannetjes, al leken de meeste mannen het vervolg van hun inspanningen niet af te wachten. Jongen werden slechts bij één vrouwtje gezien. Dat geringe waarneembare resultaat geldt voor de meeste inventarisaties in onze regio. Gezien de enorme toename sinds de jaren negentig van de vorige eeuw, moet het broedsucces toch hoger zijn dan wij bij onze inventarisaties hebben kunnen waarnemen.

10. Wilde eend (56)

Ook voor deze soort geldt dat selectief tellen, zonder op concentraties met flinke aantallen te letten, een indicatie moet geven van de reële aantallen broedparen. Van de wilde eend werden wel geregeld jonge vogels gezien, waarbij opviel dat ook een behoorlijk aantal doorgroeide tot 'volwassen' eenden. Minstens 12 broedgevallen hadden succes. Voor een soort waarvan landelijk de populatie al jaren teruggloopt geen slecht resultaat.

11. Soepend (1)

Evenals de 'soepgans' is 'soepend' een algemene benaming van door hybridisatie ontstane, onzuivere vormen van de oorspronkelijke soort. In dit geval de wilde eend, waarmee ook nu gepaard werd. De 7 pullen uit dit broedgeval vertoonden een variatie in kleur, die liep van zwart-bruin tot helder geel.

12. Wintertaling (1) RODE LIJST: kwetsbaar

Na diverse afwisselend al dan niet aanwezige paartjes tijdens de eerste rondes, bleef er 1 geldig territorium over. Ook van deze soort werden geen jongen gezien.

13. Kuifeend (5)

Pas in de tweede helft van juli verschenen de eerste vrouwtjes met pulletjes. Dat herhaalde zich tot in augustus, waarmee het aantal van 5 territoria bevestigd werd. Ongeveer de helft van de pullen raakte volgroeid.

14. Brilduiker (1) RODE LIJST: gevoelig

Een af en toe baltsend mannetje dat in mei gedurende twee weken op een van de wijde waterplassen aanwezig bleef, geeft aanleiding tot het vaststellen van 1 geldig (zij het tijdelijk en zonder vervolg gebleven) territorium.

15. Fuut (5)

De hoge waterstand bleek voor de fuut een uitnodiging om zich er met meerdere paren te vestigen. Meer dan in voorgaande jaren. Genesteld werd er zelfs tot op een meter van het fietspad. Uiteindelijk werden er door twee paar elk niet meer dan 2 jongen grootgebracht, al waren er aanvankelijk meer paren met kleintjes gezien.

16. Geoorde fuut (1)

Baltsende vogels in april, gevolgd door een alarmerend (vermoedelijk van het nest wegzwemmende) geoorde fuut in mei, leidden tot vaststelling van 1 broedgeval. Vergeefs werd er gewacht op vervolgaarnemingen, mogelijk met jongen. Pas op 20 augustus verschenen er weer waarneembare geoorde futen. Daarbij ook een volgroeid jong, maar of dat hier of elders geboren was, viel niet vast te stellen. In het kerngebied van het Naardermeer heeft een paar 1 jong grootgebracht (meded. NM).

17. Roerdomp (2?) RODE LIJST: kwetsbaar

Hoewel er in de winterperiode zeven exemplaren geteld werden in het totale gebied van het Naardermeer (meded. NM), was in het voorjaar de Hilversumse Bovenmeent de enige plek waar sporadisch roerdompen werden gezien of (nog minder) gehoord. Hoewel Sovon op grond van de aangegeven locaties rekening houdt met 2 territoria, gaan wij ervan uit dat het om één enkel, mogelijk ongepaard, exemplaar ging.

18. Waterral (7)

Aanvankelijk leek deze soort nauwelijks present. Maar vanaf half mei namen de aantallen hoorbare exemplaren toe. Vreemd genoeg werden ze vaker overdag dan bij nachttellingen gehoord. Iets wat we ook in de 'Nieuwe Keverdijkse Polder' constateerden.

19. Porseleinhoen (1) RODE LIJST: kwetsbaar

Deze soort werd bijzonder weinig gehoord en al helemaal niet gezien. Het is maar de vraag of het aanwezige territorium geleid heeft tot een broedgeval.

20. Waterhoen (3)

Deze soort vertoont in de regio al jaren afname. Het gebied zou meer paartjes een geschikt plekje kunnen bieden dan de huidige drie paar. Er werden bij twee paartjes respectievelijk 1 en 2 jongen gesignaleerd. Vraag is dus of het broedsucces voldoende is om zelfs de stand van 3 broedparen in stand te houden.

21. Meerkoet (41)

In alle waterpartijen en sloten troffen we broedende meerkoeten. In tegenstelling tot de vorige soort doet de meerkoet het uitstekend, zowel binnen dit gebied als in de wijde omgeving. Wel bestaat de indruk dat er dit jaar in de 'Bovenmeent' veel jonge vogels door predatie verloren gegaan zijn.

22. Kluut (4)

Er was lange tijd sprake van 8 tot zelfs 10 aanwezige, soms baltsende vogels. Uiteindelijk werd er in juli pas een bijna volgroeid jong gezien. Een mager resultaat van 4 tot 5 potentiële broedparen.

23. Kievit (2)

De kievit heeft betere tijden gekend in dit terrein. Ook recent was een aantal van 5 à 6 broedparen gewoon. Met slechts twee aanwezige broedparen, die geen van beide tekenen van aanwezige kuikens vertoonden, zit de soort behoorlijk in de knel. Te weinig slikjes, teveel hoog gras en ruigte, teveel predatie en dan ook nog eens een kurkdroge zomer: het zat allemaal niet mee.

24. Kleine plevier (1)

Jaarlijks is de kleine plevier met 1 of 2 paartjes present. Ondanks de hoge waterstand, waardoor eilandjes en slikjes ontbraken, bracht een paartje nu 2 jongen groot.

25. Tureluur (1) RODE LIJST: gevoelig

In wisselend aantal present. Uiteindelijk werd er door één paar gebalst, terwijl in een later stadium er gealarmeerd werd op een manier die op aanwezigheid van jongen wees.

26. Houtduif (2)

Voor deze soort is nauwelijks een geschikte habitat te vinden. Bij het afbreken van de boerderij zou de erachter gelegen struikrand met bomen gespaard moeten worden voor houtduif, vink en dergelijke. Al zijn deze vogelsoorten ruimschoots vertegenwoordigd in het aangrenzende moerasbos van het centrale Naardermeer.

27. Koekoek (2) RODE LIJST: kwetsbaar

Beide roepende mannen waren tamelijk honkvast, al kwamen onderlinge schermutselingen wel voor. Ook maakten ze wel uitstapjes naar enerzijds de regio Ankeveen, anderzijds het moerasbos achter het Laarzenpad. Maar altijd om weer terug te keren naar hun favoriete plek. Jongen werden niet gezien; het is onduidelijk welke soort als waardvogel diende. Er was keus genoeg!

28. Velduil (1) RODE LIJST: ernstig bedreigd

Bijna aanleiding tot een spannend verhaal was de melding van Luc Hoogenstein en Kelly Meulenkamp (beide NM) van een mogelijke nestplaats van de velduil, in aansluiting tot een drietal meldingen op waarneming.nl. Ons team heeft geen velduil-waarnemingen kunnen noteren. Op de plek waar het nest vermoed werd, vond daags erna herhaald bezoek door een vrouw bruine kiekendief plaats. Werde er een nest met jonge uitjes geprepareerd? We zullen het nooit weten. In ieder geval bleven vervolgens waarnemingen uit, zodat een eventuele broedpoging mislukt lijkt. We hebben de waarnemingen van anderen verwerkt in de autoclustering, wat leidt tot een geldig territorium.

29. Zwarte kraai (3)

Van de drie aanwezige paren bracht in ieder geval het paar dat op de hoogspanningsmast bij de boerderij nestelde 2 jongen groot. Beide andere paren leken minder succesvol. Speelt de havik hierin een rol? Een soort die we overigens maar sporadisch zagen. Loopt het aantal haviken in het centrale deel van het Naardermeer terug? Op hun beurt waren de kraaien een voortdurende dreiging voor bijvoorbeeld Kieviten. Maar zij leveren wel nestgelegenheden voor een soort als de boomvalk (die dit jaar verstek liet gaan, evenals de torenvalk, die verleden jaar het nu door de kraaien bewoonde nest op de hoogspanningsmast benutte).

30. Pimpelmees (3)

In een gebied met waarschijnlijk slechts enkele bomen met geschikte holtes, is dit aantal groot te noemen! De bosranden van het Naardermeer herbergden heel wat meer paartjes, maar deze vielen buiten het door ons onderzochte gedeelte.

31. Koolmees (3)

We herhalen: in een gebied met waarschijnlijk slechts enkele bomen met geschikte holtes, is dit aantal groot te noemen! Ook van deze soort bevinden zich net buiten 'ons' telgebied heel wat meer paartjes.

32. Oeverwaluw (4)

Een treurspel in drie delen: aanvankelijk begonnen 7 paartjes aan het graven van een nestholte in de kleine grondhoop nabij de Karnemelksloot. Alle zeven staakten al snel hun poging. Oorzaak leek de vestiging van een vos, die in dezelfde 'berg' zijn bouw groef. Toch begonnen na enkele weken 4 paar oeverwaluwen een nieuwe poging. Ditmaal ontstonden er echte nestgangen, maar ook die werden in de steek gelaten. Op 9 juni werd een nieuwe opening ontdekt. Een 'kolonie' van 1 paar? Tegen alle verwachting in werd er pal achter de grondhoop op 12 augustus een jonge vogel in het riet langs de Karnemelksloot aangetroffen, die nauwelijks kon vliegen. Wat wijst op in ieder geval 1 jong: mager resultaat, maar toch...! We tellen 4 vastgestelde territoria, maar er zit een heel verhaal omheen.

33. Boerenzwaluw (26) RODE LIJST: gevoelig

De meeste broedparen bevonden zich in de stallen van de boerderij. Die zullen in de toekomst verloren gaan. Verder was er een nest onder de brug naar de Ondermeent (Erfgooiersbrug). De Natuurpassage is door de boerenzwaluw nog niet gekoloniseerd. Zou het zinvol zijn om hen daar tegemoet te komen met het plaatsen van steunpunten? De woonboerderij bij de Karnemelksloot (aan de zuidoostpunt van de 'Bovenmeent') lijkt, anders dan voorheen, sinds de verbouwing geen paartjes te herbergen. Op grond van voer aandragnende paren komen we op minimaal 26 nesten.

34. Huiszwaluw (13) RODE LIJST: gevoelig

Zes bezette nesten bij het kleine gemaaltje nabij de boerderij en zeven onder de daklijst van het woongedeelte van deze boerderij, deels kunstnesten. Net over de Karnemelksloot bevonden zich 19 bewoonde nesten aan het gemaaltje dat daar staat in de 'Ondermeent'. We hebben geen zicht op resultaten en eventuele vervolgbroedsels. Jonge huiszwaluwen vliegen soms nog half september uit! De nesten van de boerderij zullen na dit seizoen verloren gaan.

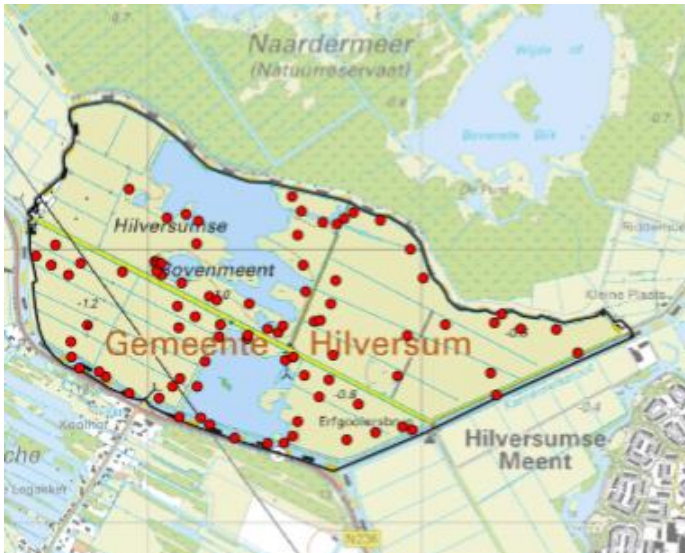
35. Fitis (10)

Struikgewas met hier en daar een wat hogere wilg als zangplaats in vochtig, voedselrijk gebied: de fitis voelt zich er wel thuis!

36. Tjiftjaf (4)

Het gebied is duidelijk minder geschikt voor deze soort, die wel volop in het moerasbos ten noorden van de 'Bovenmeent' broedt.

37. Rietzanger (87)

De talrijkste soort. Ruigte, riet, wat struikjes, halfnat terrein: het ideale gebied voor de rietzanger. We zullen van deze duidelijk aanwezige soort niet veel territoria gemist hebben. Overigens, van de meeste kleine zangers zullen we door de overzichtelijkheid van het gebied nauwelijks vogels gemist hebben. Door herhaald tellen zijn dubbeltellingen (niet alleen voor deze soort, maar ook voor de soorten 35 t/m 44) zoveel mogelijk gecorrigeerd. Globaal gesteld kunnen we uitgaan van een foutmarge van minder dan 5%.

38. Kleine karekiet (37)

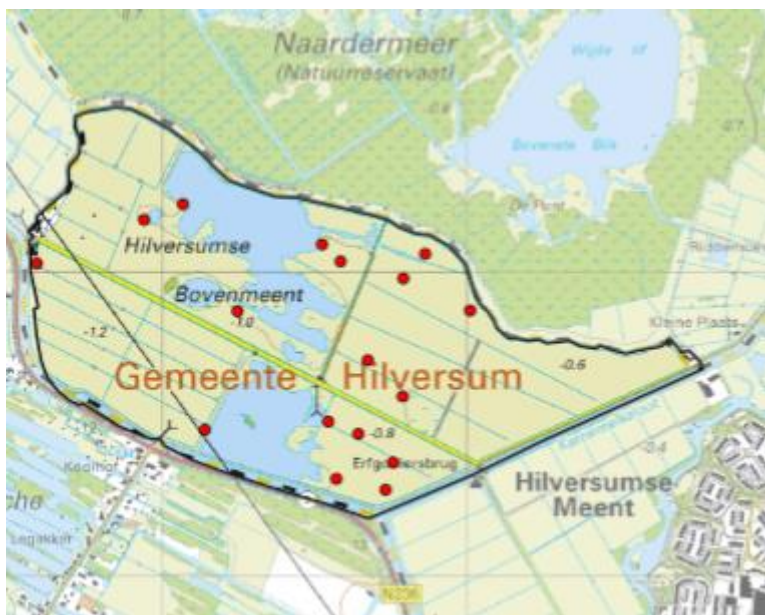
Arriveert later dan de vorige soort en laat zich dan korte tijd volop horen. Later is de zang minder frequent, terwijl de vogels wel degelijk aanwezig zijn. Minder dan de rietzanger is de kleine karekiet gebonden aan de aanwezigheid van struiken. Riet en ruigte worden bewoond, zelfs de smalste rietranden, zoals aan de buitenrand langs de vaart en langs de Karnemelksloot. Opvallend is dat van deze soort, die in de 'Nieuwe Keverdijkse Polder' de talrijkste is, hier minder dan 40% van de vorige soort geteld werd.

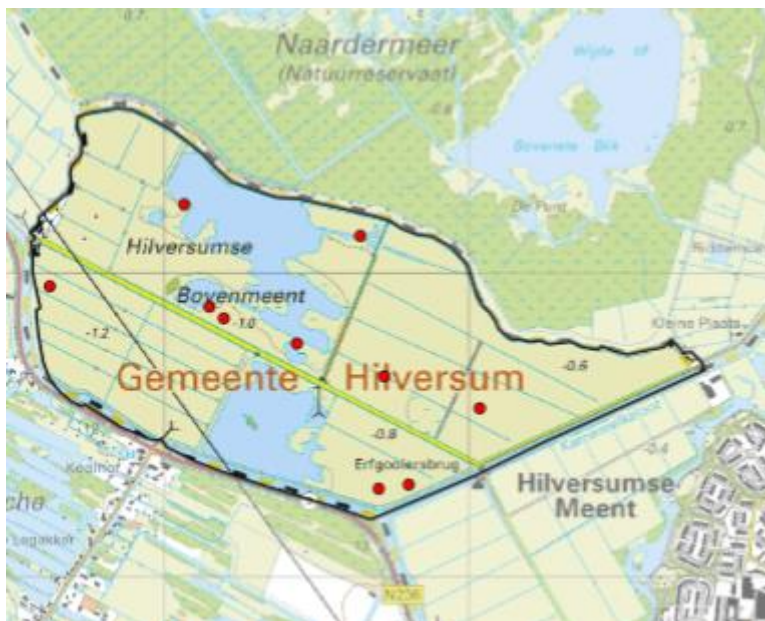
39. Bosrietzanger (10)

Een mooi aantal voor een soort die van een afwisseling van vochtig rietland en kleine bosjes houdt. De kaart spreekt voor zich.

40. Sprinkhaanzanger (17)

Ook hier laat de kaart zien waar deze soort voldoende nestgelegenheid aantreft. De sprinkhaanzanger is geen vogel voor de randen van wateroppervlakken. Zijn ideale gebied is een door riet, ruigte (lieftst met hoger distels of kleine struikjes als zangpost) gedomineerd landschap, al dan niet in nabijheid van een sloot.

41. Snor (10) RODE LIJST: kwetsbaar

Waar de snor broedt, is het natter. Maar ook de snor vinden we niet in de rietzomen van de plassen.

42. Zwartkop (5)

In het moerasbos buiten onze grenzen zeer talrijk. Maar in de 'Bovenmeent' moet deze soort het doen met een paar gedeeltes waar de begroeiing 'houtig' en hoog genoeg is.

43. Tuinfluiter (8)

De tuinfluiter neemt genoeg met een wat lagere begroeiing van struikgewas. Daardoor is deze soort iets talrijker dan de zwartkop.

44. Grasmus (6)

Ruigte met wat struiken en een hoge zangpost volstaan. Deze makkelijk te traceren zanger liet zich eenvoudig inventariseren.

45. Winterkoning (4)

We zijn zuinig geweest met het noteren van deze soort, die in de randen aan de noord- en oostkant volop zong. Mogelijk ligt het werkelijke aantal territoria hoger, zeker als we ervan uitgaan dat van veel broedvogels van het moerasbos zich een deel van hun (voedsel)territorium tot in de ruigte, hooi- en rietzones van de 'Bovenmeent' uitstrekte. In dat geval zouden we ook soorten als matkop en boomkruiper hebben moeten meetellen. De aantallen van vink, zwartkop e.d. zouden dan ook veel hoger uitvallen. We hebben ervoor gekozen dit niet te doen.

46. Spreeuw (1)

Buiten het broedseizoen volop aanwezig. Maar te weinig broedgelegenheid uit zich in een lage presentie als broedvogel.

47. Merel (7)

Waar de struikhoogte toeneemt, profiteert de merel. Er was weinig zicht op het nestsucces.

48. Zanglijster (1)

Ofschoon rijkelijk aanwezig in het centrale deel van het Naardermeer, troffen we in de 'Bovenmeent' slechts 1 zangpost.

49. Grote lijster (1) RODE LIJST: kwetsbaar
Zie kaart.

50. Grauwe vliegenvanger (1) RODE LIJST: gevoelig
Een in een van de kunstnesten voor huiszwaluwen nestelend exemplaar bij de boerderij werd na de eerste waarneming niet meer gezien.

51. Roodborst (1)

Wat voor veel soorten van de randen geldt, is ook op de roodborst van toepassing (zie winterkoning).

52. Blauwborst (16)

Vijftien jaar geleden leidde een zingende blauwborst in de 'Bovenmeent' nog tot de nodige opwinding onder vogelaars. Nu is de blauwborst in april/mei een niet te missen aanwezige in behoorlijk aantal. Deze soort profiteert landelijk van de toename van 'nieuwe natuur' met volop vochtige ruigte. Bij aankomst zingt deze vogelsoort volop; in die fase is het gevaar van dubbeltellen iets om op bedacht te zijn. Het nu met de nodige voorzichtigheid vastgestelde aantal lijkt ons betrouwbaar. Voor de Hilversumse Bovenmeent in huidige vorm is dit aantal van 16 wel ongeveer het maximum.

53. Roodborsttapuit (13)

Wat voor de blauwborst geldt, is zeker ook voor de roodborsttapuit van toepassing: de soort profiteert van natuurontwikkelingsgebieden. Oude publicaties maken geen melding van natte ruigte en rietland als woonomgeving van de roodborsttapuit. Droge heide en duinen zouden zijn optimale leefomgeving vormen. Dat is inmiddels achterhaald. In de laatste 20 jaar is deze soort van een spaarzaam aanwezige broedvogel uitgegroeid tot een talrijke.

54. Huismus (10) RODE LIJST: gevoelig

Broedt alleen bij de boerderijen. De belangrijkste broedgelegenheid zal verloren gaan. De boerderij bij de Karnemelksloot (aan de noordoostpunt van de 'Bovenmeent') leek, anders dan vroeger, sinds de verbouwing slechts een paartje te herbergen.

55. Witte kwikstaart (5)

Broedt onder bruggen en rond de boerderijen. Ook voor deze soort zal het verdwijnen van de boerderij een verlies van broedgelegenheid met zich meebrengen. Voor de witte kwikstaart is het aanbrengen van nestkommen (tevens voor de boerenzwaluw) onder de natuurpassage een optie.

56. Graspieper (4) RODE LIJST: gevoelig

Het meest zuidoostelijke deel blijkt aantrekkingskracht uit te oefenen op de graspieper. Een soort die in (semi-)agrarisch land hard achteruit gaat en zich in onze regio voornamelijk op heidevelden weet te handhaven. Een vogel om zuinig op te zijn! De boompieper die in de randen van het moerasbos broedt, liet zich enkele malen zien binnen onze grenzen. We tellen hem niet als (mogelijk) territoriumhouden in de 'Bovenmeent' (zie opmerking bij winterkoning).

57. Vink (2)

Het verdwijnen van de boerderij en de eventuele gevolgen voor de daar aanwezige kleine boomgaard, zou voor de vink negatief kunnen uitpakken. De vink is overigens ruim aanwezig buiten de grenzen van 'ons' gebied, zowel aan de Ankeveense kant als in het bosgedeelte van het Naardermeer. Zie ook de opmerking bij winterkoning.

58. Groenling (1)

De kaart spreekt voor zich. Landelijk (en daarbuiten) heeft 'het geel' de stand van de groenling negatief beïnvloed. Het is te hopen dat de populatie zich op termijn van deze ziekte weet te herstellen. In de 'Bovenmeent' is nauwelijks ruimte voor meerdere paren.

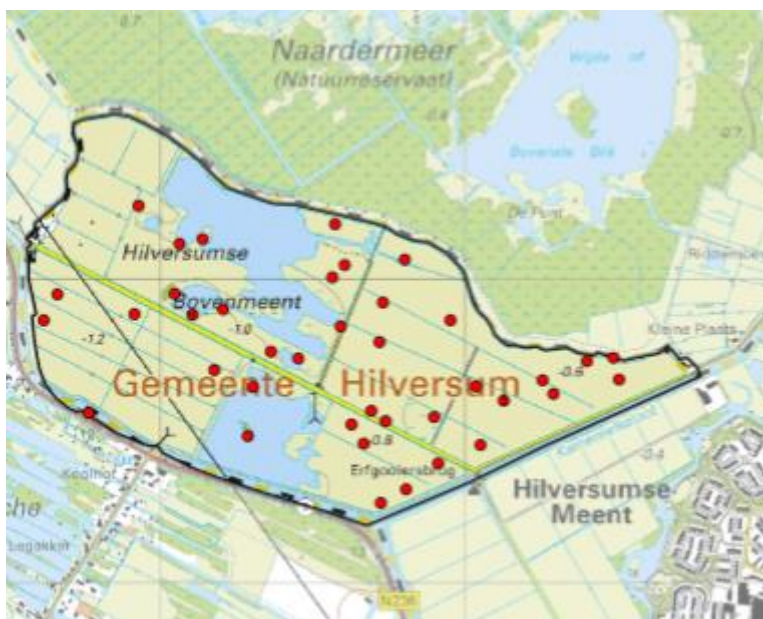
59. Kneu (1) RODE LIJST: gevoelig

Gooi, Eemland en Vechtstreek blijven ver achter bij oorden als Drenthe en de duinstreek wanneer het om kneuen gaat. We mogen al blij zijn met één territorium. Jongen werden echter niet gezien. Een soort die nog lang in familieverband na het broedseizoen rondtrekt, zou je mogen verwachten met jong spul terug te zien.

60. Putter (9)

De putter is een zwerflustige soort die ook ver van zijn nest erop los zingt. Ongetwijfeld broeden er heel wat putters in de wijde omtrek. De negen vastgestelde territoria moeten worden opgevat met enige rek: het werkelijke broeden kon best eens een halve kilometer verderop plaatsvinden. Al biedt de vegetatie van de 'Bovenmeent' genoeg struikgewas en boompjes om in te nestelen. Het werkelijke aantal broedende putters zal ergens tussen de 4 en 12 liggen; (8 à 9 is dan een redelijk gemiddelde).

61. Rietgors (38)

Een van de talrijkste broedvogels is de rietgors. Met zijn nadrukkelijke zang en weinig verborgen leefwijze (tot de jongen uitvliegen...) zullen we deze soort goed in kaart hebben kunnen brengen. Ook deze soort toont aan dat de Hilversumse Bovenmeent een gunstig natuurgebied is voor weinig kritische vogels van een halfnat tot vochtig, rietrijk milieu met her en der wat struikgewas.

Concluderend: Met 60 (61 als we de soepeend meetellen) mogelijke tot zekere soorten broedvogels is de Hilversumse Bovenmeent een volwaardig deel van het Naardermeergebied.

Disclaimer: Zoals hier en daar aangegeven, is bij de weergegeven aantallen uitgegaan van de conclusies van de Sovon-BMP- methode. Deze is gebaseerd op momentopnamen in het veld, waarbij onder- en dubbeltellingen niet zijn uitgesloten. Toch menen we dat, behalve wanneer dit in de toelichting wordt vermeld, de aantallen een realistisch benadering vormen van het broedbestand van de diverse soorten. Voor beheersmaatregelen zijn ze zonder meer bruikbaar. Aanbevelingen volgen verderop in dit rapport.

VERGELIJKING HILVERSUMSE BOVENMEENT – NIEUWE KEVERDIJKSE POLDER (OOST)

Zoals aangegeven in de inleiding werden parallel aan elkaar twee gebieden van de 'schil' rond het Naardermeer geïnventariseerd op broedvogels. De aantallen per soort worden in de volgende paragraaf naast elkaar gezet, aangevuld met historische gegevens. Die gegevens zijn ontleend aan een onderzoek van het hele Naardermeergebied in 2014 (C. Heunks et al, Bureau Waardenburg). Dat onderzoek was niet volledig: met name van veel kleinere zangertjes ontbreken gegevens.

Met 60 (61?) soorten is de 'Bovenmeent' iets minder gevarieerd in broedvogelsamenstelling dan de 'Keverdijkse Polder' (68 soorten). Het totale aantal getelde territoria bedraagt 605 in de 'Bovenmeent' tegenover 953 (bijna 56% meer) in de 'Keverdijkse Polder'. Daarbij moet worden opgemerkt dat de 'Bovenmeent' in oppervlakte ongeveer 25% kleiner is, maar in verhouding wel rijker aan open water. De verdere landschappelijke verschillen zijn hierboven al uiteengezet.

Opvallende verschillen in vogelbevolking zijn de volgende:

Bij de eenden zien we in de 'Bovenmeent' een grotere soortenrijkdom en hogere aantallen bij de diverse soorten. Ook watervogels als fuut, knobbelzwaan en meerkoet zijn daar beter

vertegenwoordigd. Roofvogels (met inbegrip van de kerkuil) geven de voorkeur aan de 'Keverdijkse Polder', met uitzondering van de velduil. Qua steltlopers zijn de verschillen beperkt. Soorten die meer behoefte hebben aan bomen en struiken zijn in de 'Keverdijkse Polder' beter af (met name door de tuinen), terwijl ook de koekoek daar veel talrijker present was. De aan bebouwing gebonden soorten deden het daar ook beter door het hogere aantal woningen. In de toekomst zal dat alleen maar toenemen door het verdwijnen van de laatste boerderij in de 'Bovenmeent'. De soorten van riet en ruigte laten enkele opmerkelijke verschillen zien. Zo is in de Hilversumse Bovenmeent de onderlinge verhouding kleine karekiet-rietzanger-blauwborst ongeveer 2 : 5 : 1. Binnen de 'Keverdijk' is dat plm. 3 : 2,75 : 1. In de 'Bovenmeent' zijn de aantallen van snor en bosrietzanger gelijk; de sprinkhaanzanger is er ruim anderhalf maal zo talrijk. In de 'Keverdijkse Polder' is de bosrietzanger een derde talrijker dan de sprinkhaanzanger en de lichtelijk talrijkere snor. De bosrietzanger is van deze drie dus het meest algemeen in de 'Keverdijk', de sprinkhaanzanger in de Hilversumse Bovenmeent. De rietgors telt in de 'Bovenmeent' bijna de helft van het aantal rietzangers; in 'het Keverdijkse' ruim 57 procent van de kleine karekiet, die daar de talrijkste zanger van het riet is. De beide ruigtesoorten, blauwborst en roodborsttapuit zijn aanmerkelijk talrijker in de Nieuwe Keverdijkse Polder, waarbij opvalt dat in de 'Bovenmeent' de soorten vrijwel even groot in aantal zijn (16 tegen 13), terwijl in het andere gebied de aantallen duidelijk van elkaar verschillen (45 tegen 19; dus nog niet de helft aan roodborsttapuiten!).

Kort en goed gesteld, zijn beide gebieden vooral een eldorado voor de kleine zangertjes van het vochtige milieu. Watervogels zijn beter af in de Hilversumse 'schil'; roofvogels meer in het Weesper gedeelte. De soorten van meer houtige vegetatie en bebouwing profiteren van de tuinen en woningen, die we vooral langs de Kreugerlaan aan de rand van de 'Keverdijkse Polder' aantreffen. Gemiddeld genomen telt dat laatste gebied de meeste broedvogels per hectare (ongeveer 39 in de 'Bovenmeent' tegen 44,5/ha in de 'Keverdijkse Polder').

Bergeenden, nijlgans en kleine plevier in een drassig deel van het weiland

VERGELIJKING van de Hilversumse Bovenmeent in 2018 met oudere gegevens en met de *Nieuwe Keverdijkse Polder (Oost)*.

SOORT	2018	2014*	'Keverdijk' 2018
Grote Canadese gans	1	2	-
Brandgans	7	-	-
Grauwe gans	46	62	70
Soepgans	-	-	1
Knobbelzwaan	6	5	2
Nijlgans	4	6	3
Bergeend	8	8	5
Zomertaling	3	2	1
Slobeend	6	33	2
Krakeend	18	4	10
Wilde eend	56	?	41
Soepeend	1	?	1
Wintertaling	1	-	1
Pijlstaart	-	1	-
Kuifeend	5	6	3
Brilduiker	1	-	-
Dodaars	-	-	1
Fuut	5	1	1
Geoorde fuut	1	2	-
Roerdomp	2	-	-
Woudaapje	-	-	1
Bruine kiekendief	-	-	2
Boomvalk	-	1	-
Torenvalk	-	-	3
Waterral	7	2	10
Porseleinhoen	1	1	-
Kleinst waterhoen	-	2	-

SOORT	2018	2014*	'Keverdijk' 2018
Waterhoen	3	-	3
Meerkoet	41	21	27
Kluut	4	8	1
Steltkluut	-	5	-
Scholekster	-	1	-
Kievit	2	17	6
Kleine plevier	1	2	1
Tureluur	1	4	3
Kokmeeuw	-	8	-
Houtduif	2	-	4
Holenduif	-	-	2
Koekoek	2	1	6
Velduil	1	-	-
Kerkuil	-	-	2
Grote bonte specht	-	-	1
Kleine bonte specht	-	-	1
Zwarte kraai	3	?	4
Spreeuw	-	(1)	6
Pimpelmees	3	?	7
Koolmees	3	?	14
Glanskop	-	(1)	-
Matkop	(+)	-	-
Baardman	-	-	1
Oeverzwaluw	4	21	-
Boerenzwaluw	26	8	9
Huiszwaluw	13	12	18
Fitis	10	?	10
Tjiftjaf	4	?	5
Rietzanger	87	38	124
Kleine karekiet	37	?	134

SOORT	2018	2014*	'Keverdijk' 2018
Bosrietzanger	10	?	36
Sprinkhaanzanger	17	8	27
Snor	10	5	29
Spotvogel	-	(1)	7
Zwartkop	5	?	6
Tuinfluit	8	?	10
Braamsluiper	-	?	1
Grasmus	6	?	14
Winterkoning	4	?	26
Boomkruiper	(+)	?	3
Merel	7	?	18
Zanglijster	1	?	1
Grote lijster	1	1	-
Grauwe vliegenvanger	1	(2)	1
Roodborst	1	?	2
Blauwborst	16	13	45
Gekraagde roodstaart	(+)	(2)	-
Roodborsttapuit	13	3	19
Huismus	10	?	31
Heggenmus	-	(1)	3
Witte kwikstaart	5	-	10
Graspieper	4	-	2
Boompieper	(+)	(+)	2
Vink	2	?	12
Groenling	1	(4)	5
Kneu	1	1	1
Putter	9	5	13
Goudvink	-	-	2
Rietgors	38	?	75

*Heunks c.s., Bureau Waardenburg, 2014

Toelichting: bij de eenden wordt de andere wijze van benaderen in 2014 wel heel duidelijk bij de slobbeend, mogelijk ook bij de pijlstaart. Een groot aantal beslist aanwezige kleine zangertjes werd niet geteld. Een deel van de waargenomen territoria net buiten het eigenlijke gebied staan tussen haakjes in het schema. Voor soortgelijke waarnemingen hebben we dit jaar geen aantekeningen gemaakt, anders zouden soorten als gekraagde roodstaart, boomkruiper en matkop het vermelden in aantallen waard geweest zijn. Nu melden we hun presentie zonder aantal als volgt: (+).

Soorten waarvan de inventarisatie van 2014 geen of onvoldoende gegevens vermeldt, staan met een vraagteken in de tabel. Opvallend is het aantal in dat jaar genegeerde kleine zangertjes, alsmede merel, zanglijster en (mogelijk) houtduif.

De steltkluten en kokmeeuwen zijn eenmalig als aanvankelijk nestelende soorten in 2014 gezien. Beide soorten gaven hun poging op door sterk stijgend water na een zware onweersbui. In diverse andere jaren waren wel van tijd tot tijd steltkluten aanwezig, maar broedpogingen bleven uit. Het kleinst waterhoen beleefde (ook in de 'Keverdijkse Polder') in 2014 een topjaar.

De buizerd broedt wel in de bosranden van het Naardermeer, maar is in de tellingen niet duidelijk vertegenwoordigd. Binnen 'onze' grenzen waren geregeld buizerds te zien, die vanaf een verhoging speurden naar voedsel. Ze staan niet in dit schema vermeld, evenals soorten als havik en sperwer die in de directe omgeving broeden. Zo werden er meer vogelsoorten gezien die, ofwel vanuit broedgebieden in de directe omgeving, dan wel op doortrek gezien werden. Voorbeelden van in de directe omgeving broedende soorten: visdief, bruine kiekendief, aalscholver en purperreiger. Deze werden tijdens de meeste inventarisaties gezien. Bij de doortrekkers hoorden bijv. klapekster en visarend.

Enkele CONCLUSIES:

Opvallend is het sterke verloop van steltlopersoorten sinds 2014. De toename van de krakeend, fuut en een aantal wel in 2014 getelde zangers van het riet is significant. Van de krakeend werd in 2014 voor het totale Naardermeergebied een aantal van 18 opgegeven; dat aantal vinden we nu alleen al hier in de 'Bovenmeent'. De aantallen ganzen lopen nog steeds op. Er broeden diverse soorten op het erf van de laatst overgebleven nog als zodanig in gebruik zijnde boerderij. De meeste zullen met het verdwijnen van de boerderij verdwijnen.

Topsoorten: een vergelijking van de meest talrijke soorten tussen de Hilversumse Bovenmeent en de 'Nieuwe Keverdijkse Polder':

SOORT	Bovenmeent (155 ha)	SOORT	'Keverdijk' (215 ha)
1 Rietzanger	87	1 Kleine karekiet	134
2 Wilde eend	56	2 Rietzanger	124
3 Grauwe gans	46	3 Rietgors	75
4 Meerkoet	41	4 Grauwe gans	70
5 Rietgors	38	5 Blauwborst	45
6 Kleine karekiet	37	6 Wilde eend	41
7 <u>Boerenzwaluw</u>	26	7 Bosrietzanger	36
8 Krakeend	18	8 <u>Huismus</u>	31
9 Sprinkhaanzanger	17	9 <u>Snor</u>	29
10 Blauwborst	16	10 Winterkoning	26

De onderstreepte soorten zijn soorten van de Rode Lijst.

We zien 6 soorten terug in beide lijsten. Wat wel aangeeft dat de landschappelijke overeenkomsten groot zijn. De 'Bovenmeent' is ongeveer een vierde deel kleiner. De aantallen verschillen echter over het algemeen minder of meer dan 25%. Alleen bij de rietzanger en wilde eend (en enkele soorten die niet in de 'top 10' voorkomen) zien we deze verhouding terug. Voor dergelijke soorten bieden beide terreinen evenveel geschikt biotoop. Andere soorten stellen andere eisen, waardoor de verhouding stevig 'uit de pas' raakt. Zo is de kleine karekiet in de 'Keverdijk' ruim 4 maal talrijker dan in de 'Bovenmeent'. Een belangrijke SNL-indicator als de snor is 3 maal talrijker in de 'Nieuwe Keverdijkse Polder' (29 tegen 10). Voor terreinbeheer zullen er dus bij ingrepen rekening gehouden moeten worden met de meest gevoelige soorten.

AANBEVELINGEN

Met het vrijkomen van het agrarisch grasland ontstaat een potentieel gebied voor 'nieuwe natuur', gekenmerkt door vernatting. Raadzaam is om dit gebied aflopend af te graven, waardoor er ondiepe slikranden ontstaan, geschikt voor het foerageren van steltlopers (incl. weidesoorten; ook graspieper e.d.) en rallen. De kunst is om de vegetatie langs de randen kort genoeg te houden voor het broeden van de kievit en kleine plevier, met ook geschikte delen waar de kruidenlaag hoog genoeg kan worden voor tureluur en misschien zelfs de grutto. In geval er wordt gekozen voor verhoging van het waterpeil, lijkt het een goede zaak om te zorgen voor enige gradiëntwerking met hier en daar een eilandje.

Voor het 'vogelgenot' van natuurgenieters zou er vóór het bekende bankje een herinrichting moeten plaatsvinden, die vrij zicht op de plas garandeert. Zoiets is ook bij het kijkscherm gewenst. In het zicht van deze beide observatiepunten zou het de moeite lonen om enkele zandige 'eilandjes' in de waterpartij te creëren. Niet alleen voor het genoeg van vogelaars, maar ook als potentiële broedplaats van kluut, kleine plevier, kievit en mogelijk ook scholekster en eventuele visdieven c.q. kokmeeuwen.

Het vrijkomende hooiland en het tamelijk eentonige pitrusveld in zuidoostelijke richting zou gedeeltelijk moeten worden vernat door afgraving. Niet alles, want het herbergt aardig wat kleine zangers. Bovendien verwelkomt het geregeld kwartels op doortrek. En natuurlijk hopen we dat in een goed kwarteljaar er een broedgeval van deze soort volgt...

Voor de soorten van het boerenerf zou gedacht kunnen worden aan enkele voorzieningen aan en bij de bunkers die nu achter de boerderij liggen: nestkasten, struikranden. Bovendien kunnen er 'nestbakjes' onder de natuurpassage geplaatst worden voor boerenzwaluw en witte kwikstaart en mogelijk ook kunstnesten voor de huiszwaluw. Het is te hopen dat grauwe vliegenvanger en huismus vervangende nestgelegenheid weten te vinden bij de woningen aan het Kreugerlaantje.

Qua publieksvriendelijkheid lenen het Laarzenpad en de locatie van de huidige boomgaard van de boerin zich uitstekend voor een of meerdere informatiepanelen met aandacht voor vogel- en dierenleven, planten en (zeker als het terrein op de schop gaat!) informatie over de gedachte achter de herinrichting.

Wij wensen Natuurmonumenten veel creativiteit en succes bij het beheren van dit unieke stukje natuur!

Namens de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken,

Carel de Vink

September/oktober 2018

Bronnen:

Dijk, A.J. van & Boele, A., Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek, uitg. SOVON, Nijmegen 2011

Gebiedsplan Gooi en Vechtstreek, Provincie Noord-Holland, afd. WNLO, 2003,
<http://edepot.wur.nl/10484>

Heunks, C. et al, Broedvogels in het Naardermeer in 2014, Bureau Waardenburg bv, ecologie en landschap, Culemborg 2014

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: Rode Lijst van Nederlandse Broedvogels (<http://minez.nederlandsesoorten.nl/content/rode-lijsten-soort-van-rode-lijst-vogels>)

Mondelinge aanvulling van omwonenden, medewerkers van Natuurmonumenten, J. v.d. Winden (ecoloog) en R. Schippers (Ringstation Gooimeerkust)

Vergeer, J.W. et al, Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek: Broedvogel Monitoring Project en Kolonievogels, uitg. SOVON, Nijmegen 2016

Vink, Carel de, Broedvogelinventarisatie Nieuwe Keverdijkse Polder (Oost) 2018, Vogelwerkgroep Het Gooi e.o., Rapport nr. 275

Waarneming.nl: <https://www.vwggooi.nl/>

Foto's van de samensteller van dit rapport.

SUPPLEMENT bij de rapporten 274 en 275 VWG Het Gooi e.o.

BOVENMEENT(155 ha) en KEVERDIJK (215 ha) in 2018

Soorten herleid naar territoria per 100 ha:

SOORT	Bovenmeent	Keverdijk
Grauwe gans	29,7	32,6
Wilde eend	36	19
Krakeend	11,6	4,7
Waterral	4,5	4,7
Meerkoet	26,5	12,6
Koekoek	1,3	2,8
Boerenwaluw	16,8	4
Huiswaluw	8,4	8,4
Fitis	6,5	4,7
Tjiftjaf	2,6	2,3
Rietzanger	40,6	57,5
Kleine karekiet	23,9	62,3
Bosrietzanger	6,5	16,7
Sprinkhaanzanger	11	12,6
Snor	6,5	13,5
Zwartkop	3,2	2,8
Tuinfluit	5,2	4,7
Grasmus	3,9	6,6
Winterkoning	12	2,6
Merel	4,5	8,4
Blauwborst	10,3	21
Rodbortstapuit	8,4	8,8
Huismus	6,5	14,4

SOORT	Bovenmeent	Keverdijk
Witte kwikstaart	3,2	3,2
Putter	5,8	6
Vink	1,2	5,6
Rietgors	24,5	34,9

De overige soorten waren in veel geringer aantal present, met veelal minder dan 1 aanwijsbaar territorium per 100 ha.

